

Dobrowolne podleganie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym

Poradnik

Dobrowolne podleganie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym

Stan prawny na 1 stycznia 2022 r.

Poradnik jest dostępny bezpłatnie w serwisie www.zus.pl

WAŻNE

Poradnik odnosi się do aktualnego stanu prawnego.

Spis treści

Wstęp	4
1. Osoby dobrowolnie podlegające ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym.....	4
2. Podstawa wymiaru składek	5
3. Zgłoszenie do ubezpieczeń	6
4. Rozliczanie i opłacanie składek.....	7
5. Ustanie ubezpieczeń	9
Wykaz podstawowych aktów prawnych.....	10

Wstęp

Celem niniejszej publikacji jest omówienie zasad dotyczących dobrowolnych ubezpieczeń emerytalnego i rentowych.

O dobrowolnych ubezpieczeniach emerytalnym i rentowych możemy mówić:

- w przypadku zbiegu tytułów do ubezpieczeń, tj. gdy dana osoba spełnia warunki do podlegania ubezpieczeniom społecznym z kilku tytułów i z jednego z nich ubezpieczenia mają charakter obowiązkowy, a z pozostałych tytułów - dobrowolny,
- w przypadku wskazanym w art. 7 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Wyjaśnienia zawarte w poradniku dotyczą tej drugiej sytuacji.

1. Osoby dobrowolnie podlegające ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym

Do dobrowolnych ubezpieczeń emerytalnego i rentowych możesz przystąpić, jeśli nie jesteś objęty tymi ubezpieczeniami obowiązkowo. Jeżeli okres dobrowolnych ubezpieczeń przekroczy 10 lat, nie będzie obowiązywać gwarancja wypłaty minimalnego świadczenia. Otrzymasz wtedy świadczenie w wysokości, która wynika ze stanu środków na Twoim koncie w ZUS.

Ważne! Jeżeli nie jesteś objęty ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi obowiązkowo, to możesz się zgłosić do tych ubezpieczeń dobrowolnie jeśli:

- mieszkasz w Polsce, bądź
- nie mieszkasz w Polsce, ale byłeś wcześniej objęty obowiązkowymi ubezpieczeniami emerytalnymi i rentowymi w Polsce, albo
- nie mieszkasz w Polsce, ale mają do Ciebie zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego.

W przypadku gdy złożyłeś zgłoszenie w którym wskazałeś, że chcesz być objęty dobrowolnymi ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi i uzyskałeś tytuł do obowiązkowych ubezpieczeń (np. zostałeś zatrudniony na podstawie umowy o pracę, rozpoczęłeś prowadzenie działalności gospodarczej itp.), podlegasz wówczas obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu oraz rentowym i musisz być z tego tytułu zgłoszony do ubezpieczeń. W takim bowiem przypadku nie występuje już sytuacja braku jakiegokolwiek tytułu do ubezpieczeń, która mogłaby być uzasadnieniem do podlegania dobrowolnym ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. W konsekwencji od

dnia powstania tytułu do obowiązkowych ubezpieczeń nie masz prawa do objęcia ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi na zasadzie dobrowolności.

Dobrowolnymi ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi objęty zostaniesz od dnia wskazanego w zgłoszeniu o objęcie tymi ubezpieczeniami, nie wcześniej jednak niż od dnia, w którym złożysz zgłoszenie. A zatem data, od której będziesz objęty tymi ubezpieczeniami nie może być wcześniejsza niż data złożenia zgłoszenia.

Przykład 1

Jan Kowalski do 31 grudnia 2021 r. był zatrudniony na podstawie umowy o pracę. 7 marca 2022 r. złożył zgłoszenie w którym zaznaczył, że chce być objęty dobrowolnymi ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi od 7 marca 2022 r. i tym samym od tej daty został objęty tymi ubezpieczeniami.

Jeśli chcesz być objęty ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi to zgłoszenie możesz złożyć w placówce Zakładu Ubezpieczeń Społecznych lub przesłać pocztą. W przypadku przesyłania zgłoszenia pocztą, za datę wpływu zgłoszenia przyjmujemy datę stempla pocztowego.

Ważne! Jeśli dobrowolnie podlegasz ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, nie możesz być objęty ubezpieczeniami chorobowym i wypadkowym.

2. Podstawa wymiaru składek

Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe będzie dla Ciebie stanowiła **zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż kwota minimalnego wynagrodzenia** (w 2022 r.– 3010 zł).

Za miesiąc, w którym w trakcie miesiąca zostałeś objęty ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi lub ubezpieczenia te ustały (trwały tylko część miesiąca), kwotę najniższej podstawy wymiaru składek zmniejszasz proporcjonalnie, tj. dzielisz ją przez liczbę dni tego miesiąca i mnożysz przez liczbę dni podlegania ubezpieczeniom. Liczba którą uzyskasz w wyniku podzielenia nie podlega zaokrągleniu (bez względu na liczbę miejsc po przecinku, jaką wskazuje użyta maszyna licząca) i powinna zostać przemnożona w takiej postaci, w jakiej została wyliczona. Dopiero po pomnożeniu zaokrąglasz ustaloną podstawę wymiaru składek do pełnych groszy. Zaokrąglenia dokonujesz z uwzględnieniem trzeciego miejsca po przecinku. Obliczoną w taki sposób podstawę wymiaru składek zaokrąglasz do pełnych groszy w górę, jeżeli końcówka jest równa lub wyższa od 0,50 grosza, albo w dół, jeżeli końcówka jest niższa od 0,50 grosza.

W okresie od dnia objęcia dobrowolnymi ubezpieczeniami do dnia ich ustania masz obowiązek rozliczania i opłacania składek za każdy miesiąc trwania tych ubezpieczeń.

Przykład 2

Osoba zgłosiła się do dobrowolnych ubezpieczeń emerytalnego i rentowych od 7 marca 2022 r. Jako podstawę wymiaru składek zadeklarowała kwotę minimalnego wynagrodzenia.

Podstawa wymiaru składek za marzec wynosi:

$3010 \text{ zł} : 31$ (liczba dni miesiąca) $\times 25$ (liczba dni podlegania ubezpieczeniom) = 2427,42 zł. Składki na ubezpieczenia społeczne wynoszą:

- składka na ubezpieczenie emerytalne $19,52\% \times 2427,42 \text{ zł} = 473,83 \text{ zł}$
- składka na ubezpieczenia rentowe $8,00\% \times 2427,42 \text{ zł} = 194,19 \text{ zł}$

Przykład 3

Osoba zgłosiła się do dobrowolnych ubezpieczeń emerytalnego i rentowych od 1 lutego 2022 r. Jako podstawę wymiaru składek deklaruje kwotę minimalnego wynagrodzenia.

Podstawa wymiaru składek za luty wynosi: 3010 zł.

Składki na ubezpieczenia społeczne wynoszą:

- składka na ubezpieczenie emerytalne $19,52\% \times 3010 \text{ zł} = 587,55 \text{ zł}$
- składka na ubezpieczenia rentowe $8\% \times 3010 \text{ zł} = 240,80 \text{ zł}$

Ważne! Roczna podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w danym roku kalendarzowym nie może być wyższa od kwoty odpowiadającej 30-krotności prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej na dany rok kalendarzowy.

W przypadku, gdy osiągniesz kwotę odpowiadającą rocznej podstawie wymiaru składek, nie opłacasz w danym roku składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. W takiej sytuacji, przekazujesz deklarację rozliczeniową ZUS DRA, w której wpisujesz "zerową" podstawę wymiaru składek oraz "zerową" kwotę składek (jeżeli opłacasz składki wyłącznie za siebie).

3. Zgłoszenie do ubezpieczeń

Jeśli chcesz być objęty dobrowolnie ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi musisz sam zgłosić się do placówki Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Dla celów ubezpieczeń jesteś traktowany zarówno jako płatnik składek, jak i osoba ubezpieczona. Nie składasz jednak za siebie zgłoszenia, jako płatnika składek, na formularzu ZUS ZFA "Zgłoszenie/zmiana danych płatnika składek - osoby fizycznej". Musisz natomiast złożyć formularz ZUS ZUA „Zgłoszenie do ubezpieczeń/zgłoszenie zmiany danych osoby ubezpieczonej” w którym wskażesz, że chcesz zostać objęty ubezpieczeniami. W składanym dokumencie "Dane identyfikacyjne płatnika składek" (blok II formularza ZUS ZUA) i "Dane identyfikacyjne osoby zgłaszanej do ubezpieczeń" (blok III formularza ZUS ZUA), musisz wpisać takie same identyfikatory.

Jako osoba, która jest objęta dobrowolnie ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi w dokumencie ZUS ZUA podajesz **kod tytułu ubezpieczenia rozpoczynający się cyframi 19 00 xy**.

W podanym wyżej kodzie tytułu ubezpieczenia x, y oznaczają:

x - ustalone lub nie prawo do emerytury lub renty

- 0 - osoba, która nie ma ustalonego prawa do emerytury lub renty,
- 1 - osoba, która ma ustalone prawo do emerytury,
- 2 - osoba, która ma ustalone prawo do renty,

y - stopień niepełnosprawności

- 0 - osoba nie posiadająca orzeczenia o niepełnosprawności,
- 1 - osoba, która ma orzeczenie o lekkim stopniu niepełnosprawności,
- 2 - osoba, która ma orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności,
- 3 - osoba, która ma orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności
- 4 - osoba, która ma orzeczenie o niepełnosprawności wydawane osobom do 16. roku życia.

Ważne! Jeśli chcesz także być objęty dobrowolnie ubezpieczeniem zdrowotnym, składasz dodatkowo **formularz ZUS ZZA**, zgłoszenie do ubezpieczenia zdrowotnego z kodem tytułu ubezpieczenia rozpoczynającym się cyframi **24 10 xy**.

4. Rozliczanie i opłacanie składek

Jako osoba objęta dobrowolnie ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi musisz złożyć deklarację rozliczeniową ZUS DRA z kodem tytułu ubezpieczenia **19 00 xy** oraz opłacić składki na te ubezpieczenia za dany miesiąc w terminie do 20 dnia następnego miesiąca.

Jeśli opłacasz składki tylko z tytułu własnych ubezpieczeń, składasz wyłącznie deklarację rozliczeniową ZUS DRA. W deklaracji tej wykazujesz należne składki na ubez-

pieczenia emerytalne i rentowe oraz wpisujesz w bloku I "Dane organizacyjne" w polu 01 "Termin przysyłania deklaracji" cyfrę 6 (termin przysyłania deklaracji i opłacania składek do 20 dnia następnego miesiąca za miesiąc poprzedni).

Jeśli opłacasz składki wyłącznie za siebie nie musisz składać deklaracji rozliczeniowej za kolejny miesiąc, jeżeli w ostatnio złożonej deklaracji rozliczeniowej zadeklarowałeś do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne kwotę nie niższą niż kwota minimalnego wynagrodzenia.

Na podstawie takiej deklaracji będziemy mogli sporządzać za Ciebie deklaracje rozliczeniowe za następne miesiące. **Musisz jednak pamiętać, że warunkiem sporządzenia za Ciebie deklaracji rozliczeniowej przez ZUS jest prawidłowe opłacenie należnych składek za kolejny miesiąc.** Jeśli opłacasz składki za miesiąc, za który nie będziesz składał deklaracji rozliczeniowej, powinieneś przekazać wpłatę nie wcześniej niż pierwszego dnia kolejnego miesiąca. Np. składki za kwiecień opłać nie wcześniej niż 1 maja, zachowując obowiązujący Ciebie termin płatności za ten miesiąc.

Ważne! Jeśli jesteś objęty dobrowolnie ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi oraz dobrowolnie ubezpieczeniem zdrowotnym wówczas składasz dwie deklaracje rozliczeniowe. W bloku X w polu 01 podajesz odpowiedni kod tytułu ubezpieczenia. W bloku I w polu 02 wpisz odpowiedni identyfikator deklaracji:

- dla pierwszej deklaracji z zakresu 01-39,
- dla drugiej deklaracji z zakresu 40-49.

W pierwszej deklaracji wykazujesz podstawę wymiaru oraz rozliczone składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz zakres **01-39** i kod tytułu ubezpieczenia **19 00 xy**, w drugiej podstawę wymiaru i rozliczoną składkę na dobrowolne ubezpieczenie zdrowotne oraz zakres 40-49 i kod tytułu ubezpieczenia **24 10 xy**. W bloku I w polu 01 (w każdej z deklaracji) wpisujesz cyfrę 6 (termin przysyłania deklaracji i opłacania składek do 20. dnia następnego miesiąca za miesiąc poprzedni).

Jeśli złożyłeś deklarację z rozliczeniem składek na dobrowolne ubezpieczenia emerytalne i rentowe, oznaczoną identyfikatorem z zakresu 01–39, to utworzymy deklaracje za kolejne miesiące. Drugą deklarację z rozliczeniem składki na dobrowolne ubezpieczenie zdrowotne, oznaczoną identyfikatorem z zakresu 40–49 w dalszym ciągu musisz przekazywać do nas co miesiąc.

Opłacanie składek

Składki opłacasz na swój numer rachunku składowego (**NRS**). Informację o NRS otrzymasz od nas pocztą. Możesz sprawdzić numer w wyszukiwarce NRS na naszej stronie internetowej lub zgłosić się do każdej naszej placówki. NRS, który od nas otrzymasz, będzie zawierał stały numer ZUS – **60000002026**, a także Twój indywidualny, unikalny numer (w tym Twój NIP, jeśli został Ci nadany – ostatnie 10 cyfr).

Na podstawie tego numeru będziemy zapisywali i rozliczali wpłaty na Twoim koncie.

Składki możesz opłacać:

- w formie bezgotówkowej, poprzez obciążenie rachunku bankowego lub
- za pomocą przekazu pocztowego.

Zachęcamy do opłacania należności w formie bezgotówkowej. Ewentualnego zwrotu nadpłaconych składek również dokonamy w formie bezgotówkowej na numer rachunku bankowego zapisany na Twoim koncie.

Jeśli jednocześnie podlegasz dobrowolnym ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym oraz dobrowolnemu ubezpieczeniu zdrowotnemu to sumujesz składki z obu zakresów i opłacasz je jedną wpłatą na swój NRS w terminie do 20. dnia następnego miesiąca za miesiąc poprzedni.

Jeżeli ostatni dzień terminu płatności składek przypada na sobotę lub dzień ustawowo wolny od pracy, za ostatni dzień terminu uważa się następny dzień po dniu lub dniach wolnych od pracy.

5. Ustanie ubezpieczeń

Dobrowolne ubezpieczenia emerytalne i rentowe ustana od:

- dnia, który wskażesz w zgłoszeniu o wyłączenie z tych ubezpieczeń, nie wcześniej jednak niż od dnia w którym złożysz zgłoszenie wyrejestrowania - zgłoszenie **w sprawie wyłączenia z ubezpieczeń składasz na formularzu ZUS ZWUA** ("Wyrejestrowanie z ubezpieczeń"),
- dnia, w którym ustał tytułu do podlegania tym ubezpieczeniom (np. kiedy zawarzesz umowę o pracę i na tej podstawie będziesz mieć obowiązkowe ubezpieczenia),

W związku z tym, że dla celów ubezpieczeń jesteś traktowany jako płatnik składek przy zgłoszeniu wyrejestrowania musisz złożyć dodatkowo formularz ZUS ZWPA „Wyrejestrowanie płatnika składek”.

Składki wpłacone po terminie są traktowane jak nadpłata i podlegają zwrotowi.

Przykład 4

Jan Kowalski wykonuje pracę za granicą w USA w podmiocie zagranicznym na podstawie indywidualnego kontraktu. Od 1 stycznia 2022 r. chce opłacać składki na dobrowolne ubezpieczenia emerytalne i rentowe w Polsce.

W celu zgłoszenia się do dobrowolnych ubezpieczeń emerytalnego i rentowych w Polsce Pan Jan Kowalski powinien wypełnić formularz ZUS ZUA, z kodem tytułu do

ubezpieczeń 19 00 0 0. Następnie za styczeń musi złożyć deklarację ZUS DRA i opłacić składki od zadeklarowanej kwoty, nie niższej niż minimalne wynagrodzenie.

Przykład 5

Adam Nowak po zakończeniu 31 grudnia 2021 r. umowy o pracę w zakładzie A, zawarł z zakładem B umowę o dzieło. W związku z tym, że umowa o dzieło nie jest tytułem do objęcia ubezpieczeniami, zainteresowany postanowił od 1 marca 2022 r. samodzielnie opłacać składki na własne ubezpieczenia. Ponadto udał się on również do Oddziału Narodowego Funduszu Zdrowia i przystąpił do dobrowolnego ubezpieczenia zdrowotnego, również od 1 marca 2022 r.

Pan Adam Nowak powinien złożyć formularz ZUS ZUA z kodem tytułu do ubezpieczeń 19 00 0 0 oraz formularz ZUS ZZA, z kodem 24 10 0 0, a następnie deklarację rozliczeniową ZUS DRA, z kodem 19 00 0 0, w której wykaże składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz deklarację rozliczeniową z kodem 24 10 0 0, gdzie wykaże podstawę wymiaru i kwotę składki na ubezpieczenie zdrowotne.

Podstawę wymiaru składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe będzie stanowiła zadeklarowana kwota, nie niższa jednak od minimalnego wynagrodzenia.

Podstawą wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne będzie stanowiła kwota deklarowanego miesięcznego dochodu, nie niższa od kwoty odpowiadającej przeciętnemu miesięcznemu wynagrodzeniu w sektorze przedsiębiorstw z poprzedniego kwartału włącznie z wypłatami z zysku.

Wykaz podstawowych aktów prawnych

- Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 423, z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1285, z późn. zm.)
- Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z 20 grudnia 2020 r. w sprawie określenia wzorów zgłoszeń do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego, imiennych raportów miesięcznych i imiennych raportów miesięcznych korygujących, zgłoszeń płatnika składek, deklaracji rozliczeniowych i deklaracji rozliczeniowych korygujących, zgłoszeń danych o pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, raportów informacyjnych, oświadczeń o zamiarze przekazania raportów informacyjnych, informacji o zawartych umowach o dzieło oraz innych dokumentów (Dz. U. z 2020 r. poz. 2366, z późn. zm.).